

Ljósmeððranám í Hollandi

Fyrir tveimur árum útskrifaðist ég sem ljósmóðir frá Ljósmeððraháskólanum í Amsterdam/Groningen í Hollandi með gráðuna Bachelor of Midwifery. Það er fjögurra ára fullt nám. Árið 2012 lauk ég við eins árs sórnám í kvensjúkdóma- og fæðingarfræði frá Háskólanum í Haarlem, einnig í Hollandi.

Eftir Versló ákvað ég að halda utan til að kynnast heiminum og læra tungumál. Lengi hafði blundað í mér að fara í háskólanám erlendis. Mig langaði að verða fæðingarlæknir eða geðlæknir, síðan komst ég að því að ég vissi ekki hver munurinn á ljósmóður og fæðingarlækni væri. Eftir að hafa kynnt mér það vissi ég að ljósmóðurfræðin hentaði mínu áhugasviði betur. Árið 2006 var ég stödd í Hollandi vegna þess að systir mín, mágur og börn voru nýflutt þangað vegna náms. Ég byrjaði að læra hollensku og fór að kynna mér hvernig ljósmóðurnáminu væri háttað í landinu. Ekki vissi ég á þeim tíma sérstöðu hollenskra ljósmæðra á heimsvísu. En fegin var ég að þurfa ekki að fara í fjögurra ára hjúkrunarfræðinám fyrst, ég hafði engan áhuga á því. Ég hafði samband við Ólöfu Ástu hjá Háskóla Íslands til að vera viss um að námið í Hollandi væri tekið gilt á Íslandi.

Þegar ég komst að því að það væru um 1000 umsækjendur ár hvert í háskólanámið í Hollandi og að aðeins 190 kæmust inn, dreift í fjóra skóla, féllust mér næstum hendur. Ég tók nokkur opinber hollensku-próf sem er forkrafa fyrir háskólanámi í landinu. Fyrsta skref í inntökuprófsferlinu í Ljósmeððraháskólann var próf í félagslegri greind (e. social intelligence test) og skriflegt próf um sjálfa mig (t.d. hvers vegna ég vildi verða ljósmóðir, af hverju skólinn ætti að velja mig, hverjir væru veikleikar og styrkleikar mínir og fleira). Næsta skref var 20 mínútna viðtal. Í mínum skóla (Amsterdam) fengu 170 viðtal og 52 máttu hefja nám um haustið. Ég var alveg gríðarlega heppin að hafa komist inn í fyrstu tilraun og var ein af tveimur nemendum af erlendum uppruna. Lágmarksaldur til að hefja námið var 17 ára. Meðalaldur sammemenda minna var 21–22 ára.

Vala með systurson sinn nýfæddan í Hollandi, fyrsta fæðingin sem Vala sá.

Námið er þannig uppsett að fyrstu tvö árin er meiri áhersla lögð á bóklegt nám og seinni tvö á verklegt nám. Samt er þessum tveimur hlutum blandað saman öll árin, en bóklegi og verklegi hlutinn er jafnstór í lok náms. Fyrsta árið snerist bóklegi hlutinn aðallega um að kynnast hollenska ljósmæðrakerfinu og læra um undirbúning fyrir meðgöngu (e. preconception counseling), eðlilegar meðgöngur, fæðingar og sængurkvennatímamann. Einnig byrjaði verknámið strax á fyrsta mánuði, einu sinni í viku og jókst á fyrsta árinu. Þá vorum við á ljósmæðrareknum einkastofum þar sem eðlilegt ferli meðgöngu, fæðingar og heimaþjónusta sængurkvenna fer fram. Það var nokkuð brottfall á fyrsta hálfu árinu eða um 7 stelpur og eftir fyrsta árið voru þær orðnar 13. Það er talið tengjast því að verknámið var ekki eins og búist var við vegna rómantískrar ímyndar af því að vinna sem ljósmóðir.

Á öðru ári var kennslan aðallega um óeðlilegar (e. pathology) meðgöngur, fæðingar og fyrstu 2 vikurnar eftir fæðingu. Þá byrjaði líka verknám á sjúkrahúsi. Fyrstu tvö árin var mikið um hópvinnu og kennsluáðferðin var tilviksnám (e. case study) og lausnarleitar-nám (e. problem-based learning). Þá var nemendum skipt í 10–13 manna hópa, farið var í saumana á raunverulegu máli og saman átti hópurinn að finna aðalefnin og skipta niður í minni hópa til að fjalla um afmörkuð svið, eins og til dæmis hemoglóbín, meðgöngueitrun eða andlegu hliðina eftir fæðingu. Eftir tvær vikur átti þessi 10–13 manna hópur síðan að skila inn skýrslu. Svona var þetta fyrstu tvö árin á tveggja vikna fresti, sem og kennslutímam. Þessar kennsluáðferðir örva nemendur til að leita upplýsinga sjálfir, t.d. í kennslubókum, gæðahandbókum og nýjustu rannsóknum. Einnig hjálfar þetta upp færni í samskiptum og teymisvinnu og í að takast á við alls kyns árekstra sem kunna að koma upp á milli samstarfsfólks.

Í náminu var lögð mikil áhersla á samvinnu, mörkin milli eðlilegs og óeðlilegs ferlis meðgöngu og sjálfsskoðun. Á hálfárs fresti skilaði hver og einn sérstakri vinnuskýrslu sem kallast portfolio, og fjallaði um upplifun námsmannsins, reynslu, sjálfsskoðun, verklegt mat, einkunnir og markmið fyrir næstu önn/annir. Portfolio var mikilvægur liður í náminu og hægt var að falla í því fagi. Þessi vinnuskýrsla og ég vorum ekkert sérstaklega góðar vinkonur! Það er inngróið í hollenska menningu að vega og meta, endurmeta og bæta aðstæður og atvik og tjá skoðanir og hlusta á álit annarra (í mjög miklu magni). Að mínu mati er íslenskt samfélag ekki svona opið fyrir umræður. Vinnuskýrslan, kennslutímarnir og verknámið voru því mikil áskorun. Síðustu tvö ár námsins voru mestmegnis verknám og stór verkefni á hverri önn og mátti þá velja úr nokkrum efnum, eins og t.d. almenn heilsa (e. public health), offita, frjósemi og getuáðvarnir. Rannsókn var gerð á lokaönninni, sumir gerðu sína eigin rannsókn eða unnu hluta úr annarri stórrí og viðameiri rannsókn. Við fengum mikla hjálfun í að lesa rannsóknir og gagnrýna þær, líka að leita upplýsinga á aðalrannsóknarvefunum.

Kannski að ég útskýri aðeins þetta einstaka hollenska ljósmæðrakerfi. Ljósmæður reka sínar eigin stofur, það getur verið frá einni ljósmóður og allt upp í sex saman með eina stofu. Á svona stofum sjá eingöngu ljósmæður um umönnun kvenna (og fjölskyldu) sem flokkast undir eðlilegt ferli meðgöngu og því sem henni fylgir. Ein

Ljósmodir er alltaf á vakt sem skjólstæðingar geta hringt í allan sólarhringinn fyrir uppkomur á meðgöngu, fyrir fæðingar og heimaþjónustu fyrstu 2 vikurnar eftir fæðingu. Þessar vaktir geta verið frá 24–48 klst. Svo sér önnur ljósmodir um meðgöngueftirlitið á stofunni. Þær skiptast á vöktunum og meðgöngueftirlitinu, og vinna því mikið einar síns liðs. Skjólstæðingurinn hittir allar ljósmæðurnar að minnsta kosti einu sinni á meðgöngu, en það kemur síðan í ljós hver er á vakt og mun taka á móti barninu. Kona í eðlilegri meðgöngu hittir ekki heimilislækni, nema að þess þurfi eins og fyrir sýklalyf. Ef ræða þarf við fæðingarlækni um tiltekna konu gerir ljósmodirin það oftast sjálf. Í sérstökum tilfellum fær konan viðtal við fæðingarlækni. Meðgöngueftirlit eftir fyrri keisara er til 36 vikna meðgöngu á stofu og síðan flyst það á spítalann. Konur í eftirliti á stofu mega velja hvort þær vilji fæða heima hjá sér eða á sjúkrahúsi. Ef þær kjósa að fæða á sjúkrahúsi, þá fer ljósmodirin frá stofunni með á spítalann og sér um fæðinguna. Ef eitthvað kemur upp á í fæðingunni, t.d. ósk eftir mænurótardeygingu, þá tekur klínísk ljósmodir (ljósmodir sem vinnur við áhættufæðingar á sjúkrahúsinu) og hjúkrunarfræðingur með sérhæfingu í fæðingum við umönnun og ábyrgðinni. Fæðingarlæknir er alltaf á vakt á spítalanum.

Verknámið var strembið, þá aðallega vegna þess að maður þurfti oft að flakka á milli vinnustaða; vera á spítala eða ljósmæðrastofu úti á landi í nokkrar vikur og jafnvel nokkra mánuði. Vaktirnar gátu verið mjög langar og ekki bætti úr auka áreynsla vegna tungumálaerfiðleika. Álagið í náminu var oft gríðarlegt og kröfurnar miklar, á hverju ári hættu nemendur námi vegna þessa. Stór kostur og eflaust það sem ég græddi mest á, var að ég fékk svo fjölbreytta þjálfun, bæði hjá mörgum ljósmæðrum og læknum. Ég var í verknámi á sjö ljósmæðrastofum og sex misstórum sjúkrahúsum. Þá kynntist ég svo mismunandi heilbrigðisstarfsfólki sem kenndi mér hvað er gagnlegt og einnig hvernig ég vil alls ekki vera.

Ég tók tveggja ára hlé frá náminu vegna skyndilegs andláts móður minnar. Í þessu hlé fór ég meðal annars í eins árs sónarnám í kven-sjúkdóma- og fæðingarfræði, sem var heldur minna umfangs en ljósmóðurnámið. Alveg síðan ég var barn hef ég verið heilluð af ómun og litlu krílnum inni í bumbunni og vissi því að þetta fag ætti vel við mig. Eftir það nám var ég með réttindi til allra meðgöngutengdra

Vala og Itske leiðbeinandi hennar.

ómskoðana (og almennra skoðana á legi og eggjastokkum), þá sérstaklega 20 vikna skimunar og hnakkþykktarmælingar. Þegar ég hóf ljósmæðranámið aftur vann ég við ómskoðanir í hlutavinnu til að halda færninni við. Svo loksins varð ég ljósmodir í maí 2014.

Sumarið eftir útskrift fékk ég vinnu við afleysingar á göngudeild mæðraverndar og fösturgreiningar á Landspítalanum. Mikil eftirvænting var að fá tækifæri til að vinna sem ljósmodir á Íslandi og kynnast íslenska kerfinu. Margt þurfti ég að læra því ekki hef ég hjúkrunarfræðigrunn, eins og að blanda lyf. Eftirminnilegast við að koma heim er hvað spítalinn er litill og í rauninni krúttlegt hvað deildirnar eru litlar. Svo er hægt að leggja bílnum rétt fyrir utan spítalann og enginn tími fer í að ganga frá risastóru bilastæði í korter til að komast að aðalinngangi spítalans. Það var alveg nýtt fyrir mér að vinna með öðrum ljósmæðrum því ég var vön að vinna ein og sjálfstætt og lítið um samstarfsfélaga á vinnutíma. Það hjálpaði að geta spurt ráða og unnið með öðrum reyndum ljósmæðrum og læknum. Að geta verið eingöngu í dagvinnu sem ljósmodir er frábært, sá möguleiki er ekki fyrir hendi í Hollandi.

Það er margt ólíkt á milli Íslands og Hollands. Eins og til dæmis að á Íslandi getur ljósmodir hvorki pantað blóðrannsókn á sínu nafni né skrifað upp á lyfseðil fyrir meðgöngutengdum lyfjum. Þá er ljósmodir meira háð læknum og ákvörðunum þeirra hérlandis og vaktaskipti lækna og ljósmæðra eru ekki sameiginleg (mér fannst ég oft læra svo mikið á þeim og eru þá meiri samskipti á milli þessara stétta). Eitt af því sem mér fannst erfiðast að venjast var þessi tvíverknaður þegar kona hittir ljósmóður og lækni í sömu heimsókn; að konan þyrfti oft að endurtaka sömu söguna hjá læknum. Þetta fannst mér skrítn vinnubrögð og skildi ég ekki hvers vegna ljósmodir þurfti fyrst að hitta konuna. Í Hollandi hittir nefnilega kona í áhættumæðravernd annaðhvort bara ljósmóður eða lækni. Svo þekkti ég ekki að ljósmóðir mældi blóðþrýsting og stíxaði þvagið fyrir fæðingarlækni, sumum virtist þá frekar hlutverk ljósmóður en læknis.

Ég er glöð að vera flutt heim til Íslands og geta unnið hér. Á Íslandi er mjög góð þjónusta fyrir konur á meðgöngu og öllu því sem henni viðkemur. Tölfræðin sýnir flottar niðurstöður sem við megum vera mjög stolt af. Þetta er lítið land og samfélag og því auðvelt fyrir almenning að ná í fagfólk, sem er mikill kostur.

Eftir minn stutta starfsferil sem ljósmodir á göngudeild mæðraverndar og fösturgreiningar, sumarafleysingar á Heilsugæslu höfuðborgarsvæðisins, og á Fösturgreiningardeildinni, þar sem ég vinn í dag, sé ég hve frábært tækifæri ég fékk til að stunda námið í Hollandi þar sem sautján milljónir manns búa. Það var því ótrúlega fjölbreyttur hópur skjólstæðinga sem ég kynntist frá mismunandi menningarheimum og ólík trúarbrögð, tungumál, skoðanir og erfiðleikar (t.d. umskurn kvenna). Ég veit núna að námið í Hollandi var virði blóðs, svita og tára og er flott nám.

Vala Guðmundsdóttir
Ljósmodir á Landspítala

Útskriftast sem sonartæknir í júní 2012.